

est extrajudicialis, quomodo potest compati, ut transeat decretum in rem judicatam, cum actus extrajudiciales nunquam transire in rem judicatam, probavimus bene *supra*, *fundam.* 6. pro hac parte; implicat enim actum esse extrajudicialem, & transire in rem judicatam, juxta ea, quæ nos copiose, *infra*, 2. *part. cap.* 13. *a princ.* quia non ex eo, quod non possit appellari, nec supplicari, nec de nullitate dici, asseverandum est, transire decretum in rem judicatam.

37 Sed & quod pejus est, aliud majori reprehensione dignum temerè affirmat ille Ceval. *d. quest.* 74. *a num.* 24. 2. *part.* ut scilicet, Consilium supremum possit reformare, revocare, aut corrigere decreta super articulo violentiæ lata per Cancellariam, aut aliam audientiam regalem, quæ quidem assertio aliena est, & indigna tam docto viro, ipse enim motus est quadam facti contingencia, cujus varietate processus temerariam valde rationem conquisivit, qua difficultatem evadere potuisset, sed mehercle in alias ingeniores incidit. Et ut ubi, docte Lector, rei veritas luceat; facti speciem breviter referam, prout Ceval. ibi: Visitator Ecclesiasticus privavit administratorem officio administrationis, & statim exequutus sententiam, ad illam altero admisso, privatus appellavit, & ob denegatam delationem recurrit ad Cancellariam Regiam; cognita causæ qualitate per actorum inspectionem, decretum fuit vim non facere visitatorem, sibi que remissum processum; condemnatus coram Nuntio Apostolico prosequutus fuit suam appellationem, qui causa cognita, citatis partibus, & expedita temporali inhibitione, revocavit executionem per viam attentati, tanquam factam legitima appellatione pendente, Patroni dicti Hospitalis ab hac sententia Nuntii ad Romanam Sedem appellavere, & ob sibi denegatam delationem confugere ad Regium Consilium supremum per viam violentiæ, ubi Senatus supremus, vim non fecisse Nuntium Apostolicum, decrevit.

38 Ex hac igitur facti specie, quæ facillima est, & frequenter usitata, indubitabilis, tot doctrinas à juris principalis alienas inducit Ceval. ibi, quæ certè lectoris aures offendunt, & in primis sententiam Nuntii, qui causa cognita sententiavit, esse contrariam decreto Regio, ac ideo non posse ipsum de eo articulo cognoscere, super quo jam semel judicatum est per viam violentiæ. Sed evidenter labitur, siquidem notissimum est principium, ut finis hujus cognitionis extrajudicialis nullus alius sit, nisi ut iudex inferior non exequatur, nec attentet contra jus, sed omnia desinat in eo statu, quo sunt tempore prolata sententiæ, donec appellans ad superiorem recurrat pro remedio, detinendo interim iudicem, donec consequatur hic finis, & ut liberè causa in eo statu ad superiorem vadat, ut possit de ea judicare, secundum quod de jure visum fuerit. Etenim decretum Regium nullum facit instantiam, nec præjudicium tam partibus, quam superiori, nec transit in rem judicatam, sed certat duntaxat, ut tota jurisdictio, & causæ cognitio integraliter (prout de jure) ascendat ad Superiorem, cujus favorem humilissimi decretum Regium respicit. Tribunal autem de nudo illo facto, an appellatio sit deferibilis, vel non, cognoscit, ad prædictum finem duntaxat, ita ut tota cognitio super iustitia articularum pertinentium ad causam salva remaneat ipsi superiori, cum quo nec intelligitur, nec loquitur decretum Senatus, de quibus, sæpe diximus *supra*, *cap.* 1. & 2. *a numero* 183. & omnes Doctores de cognitione per viam violentiæ tractantes, uno ore profitentur, nemine dempto.

41 Igitur superior postquam de causa cognoverit, poterit super illa (prout sibi de jure videbitur) judicare, nullo habito respectu ad decretum Regium, directum inferiori, & de articulo executionis, seu attentati cognoscere, non secus, ac si ipse iudex suo proprio motu, & absque decreto Regio aliquid gesserit, quod & latius probavimus *supra*, *cap.* 2. *versiculo tertio notandum est, quod cum finis, & intentio, &c.* *a num.* 186. & comprobatur expressè, quia licet iudex inferior quoad se posset de nudo facto cognoscere ad sui instructionem, an appellationi delaturus sit, vel non: tamen ista declaratio non facit jus quoad partes, nec respectu iudicis ad quem, quominus ipse iterum possit prout sibi de jure visum fuerit: an sit admittenda appellatio, vel non admittenda de jure pronuntiare. ista est mirabilis doctrina Philip. Franc. *in cap. constitutus, num.* 19. & *n.* 9. *de appellat.* & post Conradum, & alios tenet Scacia *de appellat. quest.* 11. *a num.* 1. *cum sequentibus.*

At si aliquis ex litigatoribus senserit se gravatum ex sententia, & pronuntiatione superioris, poterit appellationem prorumpere ab illa, cui si non deferatur, poterit liberè recurrere ad Senatum Regium, sub cujus districtu degat ipse superior, quo declarabitur violentiam esse, vel non, secundum quod per actorum inspectionem repererit: hic enim novus est articulus, nova violentia, & à diverso iudice, noviter perpetrata, diversus oppressus, & nova adhibita causæ cognitio. Igitur quid mirum, ut eo modo, quo potest, & debet de novo appellare ab hoc novo gravamine, & articulo, possit etiam liberè ejus vigore recurrere ad Senatum Regium per hanc viam violentiæ, in quo nihil attenditur primum decretum Regium, sed qualitas hujus appellationis, & ejus legitimitas detegenda est, & verificanda ex actis omnibus tam gestis in prima instantia, quam & præcipuè ex gestis per superiorem de appellationis causa cognoscendam; quoniam quæ de novo emergunt, novo indigent auxilio, *l. de atate ex causa ff. de interrogat. actio, cap. pastoralis, de exceptioni notatur per Romanum in leg. si vero, §. de 44. viro, ff. solut. matrim. Barb. in rub. Cod. qui admittit, numero 19. Deci. in d. cap. pastoral. numero 5. Hippolyt. in l. 1. §. ult. n. 3. de questio. & singulari 233. & singul. 503. & 512. & 619. Pelaez à Mier. in tractatu de major. 1. p. q. 21. numero 18. qui etiam *num.* 17. dicit, omnem dispositionem semper intelligi rebus sic stantibus, & propter supervenientiam novæ causæ alterari, *leg. quod Servius, ff. de condit. ob causam*, ubi larè Jaf. qui plura adducit *cap. suggestum, de decimis, l. 43. titulo 18. part. 3.* imò & etiam ipsemet iudex inferior, in quem directum est decretum Regium ex intervallo, per discursum litis: inter cognoscendum de causa; aliquam sententiam tulit, oppositam decreto Regio semel dato, necessariò debet de novo recurrere ad Senatum eandem vigore novæ appellationis non admittit, nec delatæ ab eo novo gravamine: prout latius diximus, & probavimus *supra*, *cap.* 2. *§. 1. versic. & ulterius quid si iudex opposuerit, a num.* 16. & *sequentibus*, & hæc nova violentia ex noviter agitata per eundem iudicem, præcipuè detegenda est, & verificanda, quæ quidem in dies contingit, & communiter hæc praxis præ manibus habetur.*

Ex quibus deducitur, minus bene potuisse Cevalum ubi *supra*, Senatum in specie illius casus, à se relati, cognovisse per viam sovranæ, putansque, quod ejus respectu non transeat in rem judicatam hæc decreta super articulo violentiæ, sicut nec aliæ sententiæ, ab aliis tribunalibus lata: quia (ut diximus) in illo casu recursum fuit ad Senatum supremum, eodem modo, quo recurreretur ad eundem Senatum, & audientiam Regiam inferiorem, si superior Ecclesiasticus, aut nuntius, qui de appellatione cognoscit, degeret, sub ejus districtu, prout quotidie accidit in iudicibus delegatis Synodalibus, seu aliis, ad quos diriguntur delegata causa appellationis, sive à Romana Curia, sive à Nuntio Hispaniæ:

Hispaniæ: & hoc jure utimur, & communiter practicitur: alia enim via scilicet ad effectum reformandi decreta per viam violentiæ lata in audientiis, aut Cancellariis Regiis, hæctenus nec visum est; nec auditum, aut auri Senatum supremum, nec hæctenus in similibus casibus se ipse intromisit unquam, nec ego audivi, ab aliquo etiam intentatum, quia qualitas rei, & natura negotii hoc abhorret, imò in contrarium quam plurimæ sunt Regiæ provisiones apud Cancellarias, & Regias audientias emanata ab ipso Rege, quare miror unde Cevallos deduxit tam ridiculam praxim.

48 Præfatam autem nostram resolutionem, qua diximus, posse oppressum, iterum recurrere ad Senatum prætextu integri processus, ut limites, & declares, velim; tunc procedere, quando acta, quæ deficiebant, omnino essentialia erant qualitati appellationis, ex hisque detegi evidenter appellationem esse legitimam, quæque si adfuisset tempore lati decreti Regii, vim fecisse iudicem decerneretur indubiè: aliàs autem si ita essentialia non sunt, non debet admitti oppressus noviter conquestus ex hoc capite processus non integri, pro quo facit doctrina Sigismundi Scaciæ tractatu de appellationibus, *questione 20. numero 13.* ubi dicit, quod sententia dicitur nulla ex defectu processus non integri, quando acta, quæ defecerunt, erant talia, ut sui natura apta sunt reddere sententiam nullam, non aliàs. Scaciam etiam sequitur Giurba *decisione 29. numero 5. ad finem* post Rotæ decisionem.

49 Secundò limitanda est, ut procedat duntaxat in oppresso appellante, qui ex actis diminutis, & non integris semel decretum obtinuit in Senatu contra se; scilicet, vim iudicem non fecisse, ejus appellationi minimè deferentem; quia tunc iterum prætextu processus non integri rectè poterit recurrere: secus autem in appellato, in cujus favorem attentaverat iudex. Et ratio differentie est evidens: etenim oppressus redit ad Senatum virtute suæ appellationis non delatæ, & fortè executionis subsequente, quo fundatur violentia, & finis hujus cognitionis extrajudicialis, quia deficiente appellatione cessat vis, & per consequens recursus, prout latius suo loco diximus, & tunc non habetur respectus ad semel datum decretum in Senatu, quia illud fingitur nunquam adesse, nec est impedimentum, ut hæctenus probavimus, quare dum subsistit vis, hac de causa potest iterum recurrere.

50 At è converso, quando scilicet decretum semel latum est contra appellatum, quia declaratum in Senatu est, vim fieri non deferendo appellationi, cum re vera, si integra acta adfuisset, clarè pateret, appellationi ut minimè legitima non esse deferendum: est aliter affirmandum; quia in deferendo iudex vim nullam fecit, & quia nulla adest appellatio, super qua cadat vis, & sic non potest conquiri in Senatu, quia non habet fundamentum, quo possit illud redire, cum non accedat, nec possit per viam violentiæ appellatione deficiente: quare si ille admitteretur ad reclamationem, directè foret illi permittere viam juris, & jurisdictionalem, scilicet, quærelæ, & nullitatis, revisionis, aut supplicationis, quod omnino abfit, ut à nostro instituto merito alienum, quia materia subiecta nec patitur, nec est capax illius.

Et clarius comprobatur: quia multò majus damnum, & inconveniens consideratur in denegata delatione appellationi legitime & ea pendente exequi & attentare quia committitur vis notoria, pro qua proposita aditur Rex; quàm in deferendo appellationi minimè deferendæ: quia tunc ex ea non committitur violentia; quia iudex non deferens iuxta appellationi puniatur. Specula, *titul. de appellat. §. nunc dicamus nu-*

mero 1. libro 2. fol. 193. Philippus Francus in cap. pastoralis 54. sub numero 5. versiculo quinto operatur, & in cap. ut debitus 59. numero 42. versiculo in gloss. in verb. ex rationali, & sub num. 43. & clarius in cap. de priori 31. in princ. de appellationibus, Scaccia de appellationibus, *questio. 13. a numero 100.* ubi larè de diversis pecnis, quibus puniatur: Geminian. in cap. ut super, 4. numero 5. versicul. quæro an non tradat, de appellat. in 6. Marant. in speculo 6. part. actu 2. principali in verbo, quandoque appellatur, numero 210. fol. 487. & numero 399. in 6. questione principali, fol. 514. Lancelotus Robertus de attentatis, cap. ult. de panis attent. numero 250. & 251. fol. 465. Guid. Pap. tractatu de appellationibus, *questione 2. num.* 11. fol. 58. & *questione 120. numero 89. & 94. fol.* 61. Cæsar Conradus in leg. uni. *questione 19. numero 1. versicul. item puniatur*; & iterum in limitatione 27. numero 8. C. si de momentanea possessio, qui etiam tractant, quomodo puniantur iure civili, aut Canonico.

Et tamen si deferat appellationi, minimè deferendæ, & minimè legitime; non puniatur. Philipp. Franc. in cap. ut debitus, sub numero 43. versiculo in eadem, & in dicto cap. de priori, in princ. de appellationibus, Scaccia, tractatu de appellationibus, *questione 17. ampliatiōne 16. numero 61. fol.* 281. Cæsar Conradus in dict. leg. unica limitatione 27. numero 8. Cod. si de momentanea possessione, & sic cum inter utrumque casum tanta decur distantiā, & disparitas rationis, nihil mirum, ut oppressus sui appellationis non delatæ vigore iterum, sint jam integræ, ad Senatum recurrere queat per viam violentiæ, quæ dorat, non sine inconveniente, & scandalo, appellatus autem nullam habet viam, quæ possit redire, quia illi vis illata non est, & cum per viam violentiæ non recurrit, aliter Senatum adire nullo modo poterit in causis vententibus coram iudice Ecclesiastico, quod quidem verissimum est.

Tertiò limitanda est, ut non procedat, quando ipse oppressus in Senatu firmavit, atque etiam asseruit, acta esse integra, quia postmodum etiam si diminuta reperiantur, nullatenus audietur, si vellet iterum recurrere ex capite processus non integri, prout bene probat Scacia dicto cap. 20. numero 14. ubi dicit hunc talem non audiri postmodum, violentem dicere sententiam nullam ex causa processus non integri.

Quarto limitanda est, ut tunc procedat vera, quando ex eisdem actis evidenter, & manifestè apparet, illa essentialia acta defecisse, atque non adesse tempore primi decreti, & in hoc cautus debet esse oppressus, ut illa acta ita de novo aggregentur liti, eoque modo & astutia, ut ex ejus petitione, & iudicis, aut notarii responsione, tunc defecisse notoriè appareat in Senatu, ex actorum inspectione; quoniam cum in Senatu nulla sit admittenda extrinsecus probatio de eorum actorum defectu, sicut i nec de aliis ad violentiam attentantibus: sed omnia notoriè, & evidenter patere debent ex eisdem actis, ut latissime diximus, & probavimus *supra*, *cap.* 2. ideo aliter oppressus audiendus non est: quare caveant Senatores, ne aliter illum admittant; sed si ita manifestè ex actis non confliterit (prout dixi) statim alio non declarato faciant reddi processum notario Ecclesiastico.

Unum tamen in hac materia attendere debes, quod si in priori decreto petita est, & obtenta provisio de autos diminutos, de quæ latius *supra*, *cap.* 2. *§. 2.* & intimata notario fidem faciat, alia non esse acta, sed misisse se processum integrum, & non diminutum: tunc standum est ejus assertioni & certificationi, quia in contrarium alia probatio in Senatu non admittitur (nisi fiat coram iudice Ecclesiastico, prout potest)

potest) & sic ad processum inspectionem deveniendum est: ita tenuit Rota Romana in una Salmantina Canonica. 24. Maii 1595. coram Dom. Blancheto ibi: Non obstat, quod acta non sint integra, quia notarius testatur de continuato registro, fol. 24. &c. quam decisionem adducit ad litteram Joseph. Sese in tractatu de inhibition. cap. 8. §. 3. sub num. 174. eandem etiam ad litteram refert Prosperus Farinacius consilio 68. in decis. casus. crimin. numero 13. & 14. Bene etiam facit doctrina Sigismundi Scaciae tractatu de appellatio. questione 20. n. 16. dum dicit, in tantum incumbat onus probandi, acta non esse integra, asserenti, ut maxime procedat, quando copia processus esset à notario intulata hoc modo (Copia omnium Actorum) tenet etiam obiter Giurba decis. 29. sub n. 13.

57 At tum receditur à fide tabellionis, cum postmodum in eo processu apperent alia acta, quæ verè defuerant, tunc enim oppressus non indiget alia probatione, cum ipsa quidem faciat variare fidem tabellionis, contra quem, cum sit laicus, poterit tribunal ob falsitatem procedere, & convictum punire, & graviter animadvertere, nisi aliter de sua innocentia vel appareat, vel doceat, scilicet, illa acta penes iudicem remansisse, eo tamen inficio.

58 Obiter tamen ex superscriptis unum non omitam,

quod distinguendo asserit Giurba decis. 29. n. 7. cum sequentibus, sequutus Muscatellum de appell. part. 1. glossa prosequendum, num. 57. 58. & 59. quod tunc erit nulla sententia ex actorum diminuta transportatione; si appellans sit in dolo, secus si in dolo non sit: sed miror tantos viros loqui adversus communem, & absolutam Doctorum, & Rotæ decisionum receptam sententiam, de qua nos supra, versiculo primo quoniam, à num. 12. qui omnes profitentur, sententiam ex capite actorum non integrorum esse nullam indistinctè ex rationibus de quibus nos supra, c. 2. §. 2. à princ. ubi etiam quia absque integris actis veritas deduci non potest; ergo sententia nulla dicenda erit: & quia si etiam omnibus actis integris iudex ferat sententiam in tam brevi tempore, quod præsumatur acta non vidisse, est nulla, ut diximus infra, 3. part. cap. 9. à n. 2. 14. absque distinctione, an adsit dolus, necne; multò fortius ubi iura non inspicuntur, quia deficiunt; & quia passim videmus in iure, sententiam esse nullam ex defectu cujuslibet substantialis actus absque distinctione, an adsit dolus, vel non. Fateor etiam quod si adest dolus appellantis, etiam ex hoc capite simul dicitur nulla sententia ex non integris actis, non tamen est necessarius, & ita prædictorum Doctorum opinio nullatenus admittenda erit ratione carens.

TRACTATUS DE REGIA PROTECTIONE Vi Oppressorum Appellantium. PARS SECUNDA.

CAPUT I.

A sententiis merè interlocutoriis, vel vim diffinitivæ, damnum irreparabile, vel præjudicium causæ principali habentibus; an, & quando iudex Ecclesiasticus vim facere dicatur, appellationi non deferens, ad clariorem intelligentiam legis Regiæ, & decreti Tridentini.

SUMMARIUM.

- 1 Lex Regia 37. tit. 5. lib. 2. recop. declaratur.
- 2 Appellatio à merè interlocutoria sententia inter iure prohibita est.
- 3 Appellatur de iure canonico non solum à diffinitiva vim habente sententia, & damnum irreparabile continente, aut causa principali præjudiciali; verum etiam à merè interlocutoria.
- 4 Hodie attentà dispositione Concilii Tridentini, sess. 24. de reform. c. 20. non appellatur à merè interlocutoria, sed à diffinitiva vim habente, damnum irreparabile continente, vel præjudicium gerente causa principali.
- 5 Idem in causis criminalibus disposuit Conc. Trid. sess. 13. de reform. c. 1. in fin.
- 6 Dispositio Concilii Tridentini, cap. 20. procedit in interlocutoria lata tam à iudice ordinario, quam à delegato, & tam in prima, quam in secunda instantia. Omnis dispositio, per quam redactum est ad jus commune, favorabilis est, & amplianda, ibid.
- 7 Appellare non licet de iure civili, & regio ab interlocutoria, nisi à diffinitiva, & diffinitivæ vim habente, vel damnum irreparabile continente.
- 8 Regia majestas vestigiis semper Concilii Tridentini decretorum, maxime in violentiarum cognitione, inhaeret.
- Appellatio interposita ab interlocutoria vim diffinitivæ habente, vel damnum irreparabile continente, vel præjudiciali causæ principali non sit delata, processus trahitur ad Senatû permissu legis Regiæ d. 37. ibid.
- 9 Appellatio non licet à citatione valida verbali, etiam iure civili.
- 10 Appellare non licet à citatione virtute rescripti emanata, sed præcisè citatus tenetur per se, vel per procuratorem comparere, suas exceptiones allegando.
- 11 Citatio realis dicitur captiva persone. Que in causa civili non nisi in casibus remissivè positus fertur, ibid.
- 12 Appellatio à citatione reali non datur saltem quoad effectum suspensivum.
- Alia est appellatio à captiva, alia à præcepto de capiendo, quod est ipsa citatio realis, ibid.
- Salgado de Protec. Reg.

- 13 Appellatio nullatenus erit admittenda à præcepto de capiendo, seu incarcerando ad effectum suspendendi executionem ipsius.
- 14 Iudex, qui reum incarcerare jubet, non obstante eius appellatione, non innovat, sed jus publicum, ut delicta puniantur, conservat.
- 15 Appellatio si reum relaxaret à captiva frustratorum esset, carceres adificare.
- 16 Quod dilationem non patitur, non suspenditur per appellationem.
- 17 Captiva non recipit dilationem, quia periculum esset in mora. Fuga periculum sufficiens est ad impediendam, & excusandam citationem.
- Citatio est de iure naturali & divino, ibid.
- 18 Appellatio datur à malè formata inquisitione, videlicet, in casu, quo non debuit formari; secus est si ex capite ignorantia malè formata dicatur, à qua non appellatur.
- 19 Appellatio licet à citatione civili continente breviorum terminum, quam oportebat concedi.
- Citatio continens ita nimis brevem terminum, ut intra eum non possit comparere, citatus, nulla est, & citatum non arctat, ibid.
- 20 Appellare licet à citatione verbali, vel civili peremptoria, qua delationes abbreviantur.
- 21 Appellare licet à citatione verbali facta ad locum non tutum.
- 22 Appellare licet à citatione reali, vel captiva, quando captus dicitur in locum suspectum, & non tutum.
- 23 Locus dicitur non tutus, quando quis citatur ad locum peste, vel aëris contagio corruptum.
- Exceptio citationis loci non tui potest allegari à quocumque nomine gravati sine mādato, vel satisfactione, ibid.
- Appellare licet à citatione verbali, à non citando, veluti quando delegatus cognoscens virtute rescripti contra unum in eo contentum, citat alium non contentum, etiam virtualiter, ibid.
- 24 Iudex tenetur admittere exceptiones dilatorias, vel peremptorias.
- Appellare licet à iudice non admittente legitimas exceptiones, ibid.
- 26 31 & 32 Gravamen vexationis, seu fatigationis dicitur, quando iudex declarat, exceptionibus oppositis non obstantibus, ad ulteriora procedendum, sive sit declaratio tacita, sive expressa, & quod in hoc casu legitime appellatur.
- 26 Iudex litigare cogens tempore indebito, facit gravamen irreparabile per appellationem à diffinitiva.
- 27 Factum infectum esse non potest.
- A iudice pronuntiante nullam ex exceptionibus oppositis esse admittendam, legitime appellatur, ibid.
- 28 A iudice rejiciente exceptionem peremptoriam, licite appellatur, quia talis sententia vim habet diffinitivæ.
- Opponens exceptionem litis pendentiæ, seu præventionis,